

OPRACOWANIE PYTANIA

Różne wizje odbudowy Polski po odzyskaniu niepodległości. Omów zagadnienie na podstawie *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*

EPOKA

Dwudziestolecie międzywojenne

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Przedwiośnie to powieść-pytanie o kształt odrodzonego państwa: Żeromski konfrontuje ze sobą trzy drogi - utopijny mit szklanych domów (cywilizacyjny skok, opowieść ojca Cezarego), program stopniowych reform Gajowca (cierpliwa naprawa państwa mimo jego słabości) i rewolucję komunistyczną (środowisko Lulka). Powieść żadnej z tych dróg nie idealizuje, a otwarte zakończenie z Cezarym idącym osobno w manifestacji jest celowo niejednoznaczne - to raczej ostrzeżenie i wezwanie do wielkiej idei niż gotowa recepta.

wizja	Program albo marzenie dotyczące przyszłości państwa: ma rzecznika, treść i konsekwencje. Komisja oczekuje, że dla każdej wizji nazwiesz wszystkie trzy elementy.
odbudowa Polski	Nie odzyskanie wolności, lecz to, co po nim: scalenie ziem po zaborach, walka z biedą, ułożenie stosunków społecznych. Wszystkie wizje w powieści odpowiadają na te same problemy.
utopia, reforma, rewolucja	Trzy drogi z powieści: szklane domy (skok cywilizacyjny bez realnego planu), program Gajowca (powolna naprawa), komunizm Lulka (gwałtowny przewrót). Warto nazwać je wprost.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Odpowiedź na pytanie, po co Żeromski zestawia różne wizje odbudowy Polski i przed którą z nich powieść ostrzega.
- ✓ Trzy wizje omówione z rzecznikiem, treścią i oceną: mit szklanych domów Seweryna Baryki, program reform Szymona Gajowca, rewolucja Antoniego Lulka, plus obrazy Nawłoci i Chłodka jako dowód, że zmiany są konieczne.
- ✓ Kontekst historyczny lub literacki oraz wniosek o wymowie otwartego zakończenia jako ostrzeżenia, nie recepty.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Szklane domy: Seweryn Baryka w drodze do Polski opowiada synowi o kuzynie inżynierze, który nad morzem produkuje ze szkła tanie, higieniczne, ogrzewane domy dla ludu, i o Polsce jako kraju nowoczesnej cywilizacji. Wizja utopijna – piękna, ale bez planu; po przekroczeniu granicy Cezary widzi nędzę i błoto.
- Program Gajowca: Szymon Gajowiec, wysoki urzędnik i dawny wielbiciel matki Cezarego, pisze książkę o Polsce i broni drogi powolnych reform: waluty, wojska, oświaty, cierpliwego budowania państwa mimo jego słabości. Cezary zarzuca mu, że reformy są za wolne wobec nędzy mas; wizja realistyczna, ale bez porywającej idei.
- Rewolucja Lulka: Antoni Lulek, chory kolega ze studiów, zabiera Cezarego na zebranie komunistów, gdzie mówi się o obaleniu państwa burżuazyjnego. Cezary odpowiada, że wyniszczona klasa robotnicza nie zbuduje nowego świata; wizja rewolucyjna oceniona przez pamięć Baku.
- Nawłoc i Chłodek: dwór Wielosławskich żyje jedzeniem, polowaniami i flirtami, a w sąsiednim Chłodku komornicy głodują, a starzy umierają z zimna. Obraz nie wizji, lecz jej braku – dowód, że bez reform rewolucja stanie się nieunikniona.
- Otwarte zakończenie: Cezary idzie w pochodzie robotników na Belweder, ale wychodzi z szeregu i kroczy osobno, na czele tłumu, wprost na kordon żołnierzy. Żeromski nie rozstrzyga, którą drogę wybrał bohater – to ostrzeżenie dla czytelnika, nie recepta.
- Rozmowa z Gajowcem o wielkiej idei (opcjonalnie): Cezary wyrzuca Gajowcowi, że Polska potrzebuje wielkiej idei, która porwie ludzi, a nie tylko sprawnej administracji. Klucz do wymowy powieści: żadna z wizji nie daje tej idei, stąd niepokój finału.

LITERACKI

POLECANY

Herostrates, Jan Lechoń

Podmiot liryczny odrzuca romantyczne myślenie o kraju: rozpamiętywanie trudnej historii nie prowadzi do rozwoju, trzeba szukać nowych wzorców i wartości, choćby w pięknie przyrody. Zestaw ten pomysł na naprawę kraju z wizjami Gajowca, Lulka i Seweryna Baryki.

HISTORYCZNY

Odbudowa państwa polskiego po 1918 roku (scalanie ziem po zaborach, reforma rolna, konflikty społeczne)

II Rzeczpospolita musiała połączyć trzy systemy prawne i gospodarcze, wprowadzić własną walutę, przeprowadzić reformę rolną i stłumić napięcia społeczne, a w 1920 roku obronić się przed bolszewikami. Te fakty potwierdzają diagnozę Żeromskiego: państwo było realne, ale kruche, a spór o drogę jego naprawy toczył się naprawdę.

LITERACKI

Wesele, Stanisław Wyspiański

Dwadzieścia lat wcześniej Wyspiański pokazał, że chłopcy i inteligencja nie potrafią wspólnie działać dla Polski, a szansa zrywu ginie w chocholim tańcu. *Przedwiośnie* podejmuje tę diagnozę w wolnym już państwie: niepodległość jest, ale pytanie, czy społeczeństwo dojrzało do jej zbudowania, pozostaje otwarte.

LITERACKI

Lalka, Bolesław Prus

Wokulski marzy o pracy organicznej i nowoczesnym przemyśle, ale rozbija się o bierność arystokracji i własne uczucie; pozytywistyczna wizja naprawy społeczeństwa przegrywa z realiami. Kontekst pokazuje, że spór o drogę reform ma w polskiej literaturze długą historię i że Gajowiec dziedziczy program pozytywistów.

3

Mapa wypowiedzi

1

Teza: Żeromski zestawia konkurencyjne wizje odbudowy Polski, by pokazać, że młodemu państwu grozi zarówno utopia, jak i rewolucja.

2

Mit szklanych domów: piękna utopia ojca skonfrontowana z szarą rzeczywistością – potrzeba wielkiej idei i zawód, jaki przynosi realność.

3

Program Gajowca: powolna, ewolucyjna naprawa państwa – realizm, któremu Cezary zarzuca zbyt wolne tempo wobec nędzy mas.

4

Rewolucja: doświadczenie Baku i środowisko komunistów jako droga kusząca, ale ukazana przez pryzmat przemocy i zniszczenia; Nawłóć i Chłodek jako dowód, że zmiany są konieczne.

5

Kontekst: *Herostrates* Lechonia – podmiot liryczny odrzuca romantyczne rozpamiętywanie historii i szuka nowych wartości dla odbudowanego kraju, choćby w pięknie przyrody, obok wizji Gajowca, Lulka i Seweryna Baryki.

6

Wniosek: otwarte zakończenie czyni z powieści ostrzeżenie – Polska bez reform sama pcha ludzi ku rewolucji.